

KLUMME

60 år med Tanzania

Danmark har samarbejdet med Tanzania siden starten af 1960'erne, og det er måske det vigtigste samarbejdsland i dansk udviklingsbistands historie. Derfor kom Udenrigsministeriets meddelelse om lukning af landeprogram og ambassade i 2024 som en overraskelse for de fleste.

af Pernille Bærendtsen

Den første gang jeg besøgte Tanzania i 2004, rejste jeg rundt i landet uden en plan. En aften befandt jeg mig på barazaen ved havnekontoret i den lille by Bagamoyo nord for hovedstaden Dar es Salaam. Jeg havde lige vist mit danske pas og underskrevet en erklæring om, at jeg var indforstået med risikoen ved at krydse havet til Zanzibar. Nu ventede vi på ebbe, så vi kunne gå ud til den *dhow* – et traditionelt sejlskib - der skulle sejle mig og en lille flok mænd over havet, når det igen blev højvande. Mit digitalkamera gik på omgang, og der blev taget billeder, som folk beundrede på den lille skærm.

”Når du kommer hjem til Danida, vil du så ikke sende sådan et kamera til mig?” spurgte én i mængden. Jeg blev helt paf. Senere opdagede jeg, at Danida og Danmark ikke altid var sådan at skille ad. Jeg har siden min første rejse til Tanzania også været udviklingsarbejder, journalist, og på feltarbejde som kandidat- og ph.d.-studerende. Jeg har gentagne gange oplevet, at selv i de fjerneste egne var der spor fra danskere, hvis tidligere færd kom mig til gode. Som da jeg engang til en konference i Mpanda i

det vestlige Tanzania uforvarende kom til at stå ved siden af præsident Kikwete, der pludselig tog min hånd, og takkede mig ’for alt Danmark havde gjort for Tanzania’.

Jeg blev derfor overrasket, da nyheden om, at Danmark lukker ambassaden i Tanzania, kom i august. Jeg vidste fra Timbuktu Fondens analyse af finanslovsforslaget for 2022, at programmidler afsat til Tanzania stod til at blive udfaset gradvist. Alligevel virkede det ulogisk efter 60 år medudvikling og investering at kappe det diplomatiske bånd.

Et langt forhold

Forholdet mellem Danmark og Tanzania strækker sig tilbage til perioden omkring Tanzanias selvstændighed i 1961. På ambassaden i Dar es Salaam hænger en fotostat, hvor den danske Kong Frederik IX modtager Tanzanias præsident Nyerere på dansk jord i 1963, efter der var indgået et samarbejde om et uddannelsescenter i 1962. Besøget blev gengældt i 1970, hvor Frederik IX nu blev modtaget af præsident Nyerere

i Tanzania. Et billede herfra viser Nyerere holde den danske konge i hånden – et tegn på respekt.

Da Danida fyldte 50 år i 2011, havde Tanzania modtaget over 14 milliarder kroner i udviklingsbistand. Det dansk-tanzanianske forhold er dog ofte blevet beskrevet som meget mere end en donor-modtager-relation.

’Hvorfor lige Tanzania?’ spurgte Danidas magasin *Udvikling* i anledning af 50-års fødselsdagen og svarede selv, at det nok var Tanzania, der valgte Danmark til. Da statsminister Anker Jørgensen skrev om en forestående rejse til Tanzania i sin dagbog i 1978, så han Nyerere som en modvægt til præsident Moïse diktatoriske styre i Kenya, som den britiske premierminister Thatcher udtrykte støtte til. Da Anker Jørgensen senere samme år besøgte Nyerere i Tanzania, var det tydeligt, at den tanzanianske præsident passede datidens socialdemokratiske værdier godt. Anker Jørgensens beskrivelse af Nyerere ligner faktisk til forveksling en beskrivelse af ham selv:

”Han lever enkelt og er vellidt af selv de fattigste indbyggere i Tanzania. Han er meget mild i sind og tankegang, og han fører sig ikke på nogen måde frem med pomp og pragt,” skrev den daværende statsminister i sin dagbog.

Donor-darling

Forholdet mellem Tanzania og Danmark er dog ikke helt problemfrit. I perioden 1962-1975 modtog Tanzania en tredjedel af Danmarks samlede bilaterale bistand, og i dag er Tanzania det land, som Danmark har støttet mest over længst tid.

Danida har fået kritik for i den tidlige del af samarbejdet at have en alt for afslappet attitude til administration af bistanden. For Tanzania fik usædvanlig stor indflydelse, og det var ikke bæredygtigt, skrev seniorforsker Dr. Bagachwa fra Dar es Salaam Universitet sammen med andre forskere som en del af et større studie af bistandens effektivitet i Afrika fra 1997.

Det tæller også med, at donor-modtager-relationen generelt voksede sig skævt. Hvor Nyereres Arusha-deklaration fra 1967 bestemte, at Tanzania skulle være selvhjulpne og uafhængig på den lange bane, udviklede landet sig til en

’donor darling’ – et land, der var særligt god til at tiltrække donorer og udviklingsbistand. Relationen til Danmark passede ind i det billede, og vi skildres typisk som en generøs donor med en særlig præference for Tanzania.

Paradokset mellem Arusha-deklarationens idealer om uafhængighed og de mange donorerers tilstedeværelse er en del af årsagen til, at præsident Magufuli (2015-21) vandt gehør i befolkningen, når han talte for uafhængighed af vestlig udviklingsbistand og et opgør med *mabeberu* – imperialisterne. Men hans autoritære stil kolliderede også med oppositionen og andre aktører, der blev udråbt som ’upatriotiske’, når de søgte det internationale samarbejde. Relationen til mange vestlige donorer, heriblandt Danmark, blev stadig mere anstrengt under Magufuli.

Kontraster

Det langvarige forhold mellem Tanzania og Danmark rummer flere modsætninger, end der er plads til at udfolde her.

Jeg har i min tid oplevet fine aftryk af dansk udviklingsbistand. Men jeg har også oplevet, at det kan være dyrt, bureaukratisk, belærende og give for lidt plads til de mennesker, det handler om. Jeg har lært, at der findes et utal af andre former for hjælp end den, der kanaliseres gennem os udsendte *wazungu* – de hvide mennesker – med vores landekontorer og firehjulstrækkere. Det er stadig helt almindelige tanzanianere, som er de første til at hjælpe, når der opstår kriser lokalt. Diasporaen sender også hårdt tjente penge hjem til familie og lokalsamfund.

Seniorforsker Lars Engberg Pedersen skriver i Globalnyt, at regeringens lukning af ambassaden og landeprogrammet signalerer nedprioritering af langsigtet udviklingsarbejde. Forfatter Knud Vilby skriver i Politiken, at vi taber den værdi, der er opnået ved et så tæt og langt samarbejde. Mellemfolkeligt Samvirkes generalsekretær Tim Whyte argumenterer i Ræson for fortsat bistand, fordi skiftet fra Magufuli til Tanzanias første kvindelige præsident, Samia Suluhu Hassan, signalerer et ”demokratisk forår”.

Om der reelt er tale om et forår, er for tidligt at sige. I Tanzania noterer ph.d.-studerende Dastan Kweka i mediet The Chanzo Initiative, at det internationale samfund ikke altid er let at blive klog på. Det bruger for lang tid på at blive enig, og det viste sig ineffektivt, da menneskerettighederne under Magufuli forværredes. Præsident Samia Suluhu Hassan er populær i internationale sammenhænge, men populariteten skyldes en lettere forhastet antagelse om, at hun repræsenterer det modsatte af sin forgænger. Samia Suluhu Hassan har overtaget et system, hvor det er svært at vide præcist, hvad der venter fremover, pointerer Kweka.

Danmark og Tanzania efter 2024?

Danmarks udviklingspolitiske strategi 'Fælles om Verden' lovpriser Danmarks evne og vilje til at hjælpe ude i verden, og det har blandt andet som mål, at færre mennesker flygter i fremtiden.

Den danske udviklingsminister, Flemming Møller Mortensen, begrundede ambassadelukningen med, at Tanzania ikke har de største behov. Og det er sandt, at Tanzania ikke selv har skabt 'migrantstrømme'. Til gengæld huser Tanzania flygtninge fra nabolandene, og landet

spiller en markant rolle for fred og stabilitet i Østafrika.

Danmark støttede engang den solidaritet, som Nyerere stod for, da Tanzania gav ophold til flygtninge fra uafhængighedskrigen i det sydlige Afrika samt konflikter i DR Congo, Rwanda og Burundi. I dag er det kun blevet sværere at være flygtning i både Tanzania og Danmark. Hverken Tanzania eller Danmark er de samme, som da Nyerere kom til København i 1963. Udviklingssamarbejdet med Tanzania har kastet meget af sig. Og den gensidige sympati i begyndelsen samt de langvarige og forskelligartede relationer, der udviklede sig, matcher ikke den abrupte måde, som ambassaden lukkes ned på.

Udenrigsministeriet har meddelt, at Danmark fortsat er dedikeret til tæt samarbejde på bilateralt niveau og bredere regionale og internationale spørgsmål efter 2024. Jeg ser frem til mere viden herom, og til hvordan erfaringerne bearbejdes fra det udviklingssamarbejde, Danmark har prioriteret mest og længst.

Pernille Bændtsen er ph.d.-studerende ved Copenhagen Business School og medlem af det fælles forskningsprojekt Everyday Humanitarianism in Tanzania.

Foto: Paul Abraham / Unsplash